

Ustalanie stopnia niepełnosprawności i wybrane dane z praktyki Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu

Determining of the disability degree and presentation of chosen Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław practical experiences

LECH LENKIEWICZ, PIOTR KOLLBEK, PIOTR MILCZANOWSKI, GRAŻYNA FIEDOR, BERNADETTA NOWOSIELSKA

Dolnośląskie Centrum Zdrowia Publicznego we Wrocławiu

Streszczenie

Wprowadzenie. Niepełnosprawność ustala się w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.). Osoby badane zaliczane są do 3 stopni niepełnosprawności: lekkiego, umiarkowanego i znacznego lub też niezaliczane do żadnego z tych stopni. Od orzeczenia I-szej instancji – Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności służy odwołanie do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu. Odwołania rozpatrywane są przez składy orzekające, którym przewodniczą lekarze posiadający specjalizację odpowiadającą schorzeniu zasadniczemu osoby odwołującej się.

Cel pracy. Zapoznanie z problemem niepełnosprawności i rolą jaką przy jej ustalaniu pełnią Powiatowe i Wojewódzkie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz podkreślenie narastającej liczby osób niepełnosprawnych.

Materiał i metody. Materiał stanowiły dane statystyczne oraz akta spraw rozpatrywanych przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, które poddano analizie.

Wyniki. W latach 2004-2008 Zespoły Powiatowe na Dolnym Śląsku wydały łącznie 278 726 orzeczeń, od których wniesiono 24 533 odwołania do Zespołu Wojewódzkiego we Wrocławiu. Łącznie w analizowanym okresie rozpatrzono w województwie dolnośląskim 303 259 spraw.

Wnioski. Procent odwołań wniesionych do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu od orzeczeń Powiatowych Zespołów do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wynosi 8,8%. Pozwala to na stwierdzenie, że 91,2% orzeczeń wydanych w I-szej instancji satysfakcjonowało osoby badane. Niemniej, z praktyki Zespołu Wojewódzkiego wynika, że orzeczenia Zespołów Powiatowych zmieniane były przede wszystkim wobec różnic w interpretacji ustawy, zarówno jeśli chodzi o stopień niepełnosprawności jak i termin ważności orzeczenia oraz zastosowany kod czy też przyznanie ulgi.

Słowa kluczowe: niepełnosprawność, zespół, skład, orzeczenie, odwołanie

Summary

Introduction. Disability is being determined basing on the bill passed on 27th August 1997, concerning professional and social rehabilitation and disabled people employing (Dz. U. Nr 123, poz. 776, with further changes). People while being examined are classified according to 3 degrees of disability – light, moderate and severe – or of no disability of any degree at all. After ruling performed by I instance (District Ruling Team for Disability Determining) it is possible to appeal from it to the Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław. The claims are considered by ruling teams leded by medical professionals specialized in the medical discipline corresponding with the main illness of the appealing person.

Aim of the study. The study was aimed at funding out, what is the main problem with disability and what role in the process of disability level determining play District and Regional Teams for Disability Determining, as well as presenting the problem of arising disabled people count.

Material and methods. Statistical data and files of cases ruled by the Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław has been used as the material for analysis.

Results. In the years 2004-2008 the District Ruling Teams for Disability Determining in the Lower Silesia region performed 278726 rulings. There were 24 533 appeals to the Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław. Together it makes up 303 259 rulings performed in the Lower Silesia region in the analyzed time.

Conclusions. The cases, when there were appeals to Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław after ruling performed by District Ruling Teams for Disability Determining, was 8.8%. It suggests that 91.2% rulings performed by the I instance was satisfactory for the examined people. However, the practical experiences of the Regional Ruling Team for Disability Determining in Wrocław show that the changes in rulings performed by District Ruling Teams for Disability Determining were modified mainly because of different interpretation of the law, concerning the disability degree, the term of disability lasting, the code used or financial relief granted.

Key words: disability, team, bench in a case, ruling, appealing

Wprowadzenie

Podstawowym aktem prawnym przy orzekaniu o niepełnosprawności oraz stopniu niepełnosprawności jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.). Uszczegółowione kryteria orzekania o niepełnosprawności zostały określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. Nr 98, poz. 1071) oraz w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, poz. 1328). Osoby, które ukończyły 16 rok życia zaliczane są do 3 stopni niepełnosprawności – lekkiego, umiarkowanego i znacznego lub też nie zaliczane do żadnego z tych stopni [1, 2, 3].

Do **znacznego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Obie te przyczyny muszą występować jednocześnie. Oznacza to, że do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się następujące grupy osób:

1. osoby niezdolne do pracy,
2. osoby zdolne do pracy w warunkach pracy chronionej.

Zarówno osoby z pierwszej jak i drugiej grupy muszą jednocześnie wymagać stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności możliwe jest bowiem wówczas, gdy u osoby zainteresowanej występują jednocześnie ograniczenia w wykonywaniu zatrudnienia i konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy.

Do **umiarkowanego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

W odniesieniu do ograniczeń w zatrudnieniu definicja umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie różni się od definicji stopnia znacznego. W obu przypadkach występuje kryterium niezdolności do pracy lub zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej. Drugą wymaganą przesłanką

jest konieczność czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Użyty w definicji umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wyraz „lub” oznacza, że w przeciwieństwie do znacznego stopnia niepełnosprawności, każda z przesłanek stanowi samodzielną podstawę do zaliczenia do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. W konsekwencji do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mogą być zaliczone trzy grupy osób:

1. niezdolne do pracy,
2. zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej,
3. wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Z powyższego wynika, że obie przesłanki nie muszą występować łącznie.

Do **lekkiego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawnością organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywanej pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych, z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne. W związku z powyższym do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się następujące grupy osób:

1. osoby o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną,
2. osoby mające ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Nie ma wymogu aby przesłanki powyższe występowały łącznie.

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16 roku życia za niepełnosprawną jest uzasadnienie, że:

1. ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną,
2. przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy,
3. wymaga zapewnienia jej całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu potrzeb podstawowych, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie [1, 2, 3]. Zespoły orzekające o niepełnosprawności to:

1. powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, w miastach na prawach powiatu zwane miejskim zespołem do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja, które mogą decyzją wojewody obejmować swoim zasięgiem więcej niż jeden powiat
2. wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja [1, 4].

Termin rozpatrzenia sprawy wynosi 1 miesiąc, a w szczególnie skomplikowanych przypadkach 2 miesiące.

Wymienione terminy mają charakter procesowy, co oznacza, że ich upływ nie pozbawia powiatowego zespołu do zdolności orzekania w sprawie i w razie ich przekroczenia orzeczenie jest ważne [1].

Istotą orzekania o niepełnosprawności jest stwierdzenie naruszenia sprawności wskutek następstw chorób zasadniczej oraz współistniejących i wynikających z tego ograniczeń w funkcjonowaniu, a nie tylko samego ustalonego rozpoznania lub rozpoznań.

W związku z tym skład orzekający musi określić zakres i rodzaj ograniczeń spowodowanych naruszoną sprawnością organizmu wynikającą z tych rozpoznań.

Skład orzekający, biorąc pod uwagę rokowanie wydaje orzeczenie na trwale (na stałe) lub okresowe.

W praktyce oznacza to, iż u osoby, u której stwierdzone schorzenie nie rokuje poprawy, orzeka się niepełnosprawność na trwale (na stałe), a u osoby u której stwierdzone schorzenie rokuje poprawę – okresowo.

Właściwość miejscową powiatowego zespołu ustala się według miejsca stałego pobytu.

Jeśli orzekana jest osoba bezdomna, przebywająca poza miejscem stałego pobytu ponad dwa miesiące ze względów zdrowotnych lub rodzinnych, przebywająca w zakładach karnych i poprawczych, przebywająca w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, zespół orzekający o niepełnosprawności jest obowiązany przesłać zawiadomienie o wydanym orzeczeniu do powiatowego zespołu orzekającego, właściwego dla miejsca stałego pobytu [1, 4]. Orzekanie następuje na podstawie wniosku.

Wnioskować może:

1. osoba zainteresowana,
2. przedstawiciel ustawowy, za jej zgodą,
3. ośrodek pomocy społecznej [1, 4].

Wniosek podlega weryfikacji wstępnej, dokonywanej przez lekarza, który ocenia czy przedstawiona dokumentacja medyczna jest wystarczająca do wydania orzeczenia, czy też należy ją uzupełnić oraz ustala specjalizację lekarza – przewodniczącego składu orzekającego, która musi być odpowiednia do choroby zasadniczej osoby orzekanej.

Oprócz danych identyfikujących osobę podlegającą badaniu, z wymogów formalnych określonych w przepisach, szczególnie ważne jest zaświadczenie lekarskie zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących, potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana.

Orzeczenia mogą być wydawane po zbadaniu osoby zainteresowanej, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeśli przedstawiona dokumentacja medyczna jest na tyle pełna, że stanowi wystarczającą podstawę do wydania oceny stanu zdrowia bez badania – zaocznie.

Każde orzeczenie zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, zaliczające osobę do grona niepełnosprawnych stanowi podstawę do korzystania przez nią z określonych ulg i uprawnień [1, 4].

W orzeczeniu może być ustalona więcej niż jedna przyczyna niepełnosprawności, maksymalnie trzy, natomiast ustalony tylko jeden stopień niepełnosprawności w oparciu o definicje stopni niepełnosprawności, zgodnie z rzeczywistym stanem zdrowia osoby orzekanej. Jeśli u osoby orzekanej występuje także inne schorzenie, uzasadniające zaliczenie jej do niższego stopnia niepełnosprawności niż ustalony w rozstrzygnięciu, zespół na wniosek osoby może zamieścić odpowiednią adnotację jedynie w uzasadnieniu [4].

Od orzeczenia powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia, a od wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia [1,4].

Wojewódzki zespół, w ramach postępowania odwoławczego, nie może wydać orzeczenia na niekorzyść osoby orzekanej. Zasada ta nie obowiązuje jedynie w przypadku rażącego naruszenia prawa oraz rażącego naruszenia interesu publicznego [4].

Skład orzekający obowiązany jest zaproponować stopień niepełnosprawności, ustalić symbol przyczyny niepełnosprawności, określić od kiedy datuje się ustalony stopień, a także oznaczyć początek niepełnosprawności.

Ustalane przyczyny niepełnosprawności określa się wg następujących kodów:

- 01-U – upośledzenie umysłowe;
- 02-P – choroby psychiczne;
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- 04-O – choroby narządu wzroku;
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E – epilepsja;
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T – choroby układu pokarmowego;
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N – choroby neurologiczne;
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpenienia, choroby układu krwiotwórczego.

Należy, zgodnie z art. 6b ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustalić wskazania do:

- 1) zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby,
- 2) szkolenia, w tym specjalistycznego,
- 3) odpowiedniego zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
- 4) uczestnictwa w terapii zajęciowej,
- 5) stosowania środków pomocniczych oraz pomocy technicznych, ułatwiających funkcjonowanie danej osobie,
- 6) korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- 7) konieczności stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- 8) konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji,

9) spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (korzystanie z karty uprawniającej do parkowania na miejscach oznakowanych),

10) niepełnosprawność osoby wymaga zamieszkania w oddzielnym pokoju.

Powyższe ma też zastosowanie przy orzekaniu o ulgach i uprawnieniach, które ustala się na podstawie orzeczenia wydanego przez organ rentowy.

Nie jest przy tym wymagane zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia. Orzeczenia te nie mogą być wydawane zaocznie i nie przysługuje od nich odwołanie [1,4].

Cel pracy

Celem pracy jest zapoznanie z istotą niepełnosprawności i rolą jaką przy jej ustalaniu pełnią Powiatowe i Wojewódzkie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz przedstawienie narastającej liczby osób niepełnosprawnych.

Materiał i metody

Materiał stanowiły dane statystyczne oraz akta spraw rozpatrywanych przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, które poddano analizie.

Wyniki

W latach 2004-2008 w Zespołach Powiatowych na Dolnym Śląsku rozpatrzono 278 726 spraw, a w Zespole Wojewódzkim we Wrocławiu, wskutek wniesionych odwołań – 24 533. Łącznie w analizowanym okresie rozpatrzono w województwie dolnośląskim 303 259 spraw (tab. I) [5].

Orzekanie w grupie osób powyżej 16 roku życia w Powiatowych Zespołach do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Jeśli chodzi o liczbę wydanych w Zespołach Powiatowych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności osobom po 16 roku życia z uwzględnieniem obowiązujących kodów, to najwięcej orzeczeń dotyczy

Tabela I. Liczba spraw rozpatrzonych w latach 2004-2008 w województwie dolnośląskim

l.p. Nazwa	2004		2005		2006		2007		2008	
	przed 16 r. ż.	po 16 r. ż.	przed 16 r. ż.	po 16 r. ż.	przed 16 r. ż.	po 16 r. ż.	przed 16 r. ż.	po 16 r. ż.	przed 16 r. ż.	po 16 r. ż.
1. Powiatowe Zespoły	11494	37244	12135	43384	10213	46296	9331	48999	8709	50921
2. Wojewódzki Zespół	1454	4767	1326	3402	1061	4178	779	3621	561	3384
3. Razem	12948	42011	13461	46786	11274	50474	10110	52620	9270	54305
4. Ogółem	54959		60247		61748		62730		63575	

stopnia lekkiego – 81010, umiarkowanego – 78656, następnie znacznego 44249 (tab. II).

Tabela II. Liczba wydanych w latach 2004-2008 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w powiatowych zespołach w województwie dolnośląskim

l.p.	kody	stopnie niepełnosprawności			Razem
		znaczný	umiarkowany	lekki	
1.	U	1113	2242	1308	4663
2.	P	3046	8816	4562	16424
3.	L	942	4437	7639	13018
4.	O	2194	2913	3092	8199
5.	R	8203	22440	32366	63009
6.	E	190	2057	1947	4194
7.	S	10539	17553	14467	42559
8.	T	2383	2446	1973	6802
9.	M	3646	2817	1251	7714
10.	N	8225	7436	8193	23854
11.	I	3768	5499	4212	13479
Ogółem		44249	78656	81010	203915

Brak niepełnosprawności stwierdzono u 74 811 osób, co stanowi 36,7% wydanych orzeczeń. W Powiatowych Zespołach dominują w analizowanym okresie u osób powyżej 16 roku życia orzeczenia dotyczące: upośledzenia narządu ruchu, chorób układu oddechowego i krążenia, chorób neurologicznych, chorób psychicznych, zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu, innych, w tym schorzeń endokrynologicznych, metabolicznych (tu należy cukrzyca), zaburzeń enzymatycznych, chorób zakaźnych i odzwierzęcych, oszpeceń, chorób układu krwiotwórczego, natomiast w Zespole Wojewódzkim chorób układu krążenia i oddychania, następnie narządu ruchu i chorób neurologicznych (tab. III) [5].

Tabela III. Przyczyny orzeczonej niepełnosprawności w określonych grupach wiekowych w zespołach powiatowych

l.p.	kody	wiek				Razem
		16-25	26-40	41-60	61 i więcej	
1.	U	2910	885	680	188	4663
2.	P	2538	3934	8271	1681	16424
3.	L	1074	913	4791	6240	13018
4.	O	1294	1156	3621	2128	8199
5.	R	4559	6944	36036	15470	63009
6.	E	1504	1137	1436	117	4194
7.	S	2709	2197	20761	16892	42559
8.	T	629	864	3857	1452	6802
9.	M	483	741	4473	2017	7714
10.	N	2453	2605	12564	6232	23854
11.	I	1998	1826	6702	2953	13479
Ogółem		22151	23202	103192	55370	203915

Najwięcej, orzeczeń dotyczyło osób w przedziale wiekowym 41-60 lat: 103 192, następnie 61 lat i więcej – 55 370, a najmniej w przedziale wiekowym 16-25 lat: 22 151. Orzeczenia wydawano najczęściej osobom z wykształceniem podstawowym – 68 878, następnie zasadniczym – 60 619, średnim – 54 580, wyższym – 11758. Wybrane dane przedstawiono w tabeli IV [5].

Tabela IV. Wybrane dane o wykształceniu osób, którym wydano orzeczenia o niepełnosprawności w zespołach powiatowych

l.p.	kody	wykształcenie			
		podstawowe	zasadnicze	średnie	wyższe
1.	U	2766	1075	82	7
2.	P	6287	5246	3759	492
3.	L	5225	3544	3058	716
4.	O	2697	2323	2415	485
5.	R	17647	19835	19693	4295
6.	E	1626	1391	952	120
7.	S	15859	12102	10852	2243
8.	T	2304	2206	1760	384
9.	M	2143	1943	2669	753
10.	N	7967	7293	5213	1330
11.	I	4357	3661	4127	933
Razem		68878	60619	54580	11758

Wśród nich było 52,8% kobiet i 47,2% mężczyzn. Zatrudnionych było 19,5%, a niezatrudnionych 80,5%.

Orzekanie w grupie wiekowej powyżej 16 roku życia w Wojewódzkim Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

W latach 2004-2008 Wojewódzki Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności we Wrocławiu rozpatrzył 24 533 odwołania od orzeczeń Zespołów Powiatowych na Dolnym Śląsku.

Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności orzekanej przez Zespół Wojewódzki według obowiązujących kodów, stanowiły następstwa schorzeń układu ruchu następnie krążenia i oddychania, chorób neurologicznych, chorób psychicznych [5].

Szczegóły z rozbiciem na przyczyny orzeczonej u tych osób niepełnosprawności według obowiązujących kodów przedstawia tabela V [5].

Brak niepełnosprawności stwierdzono u 3 396 osób co stanowi 17,5% wydanych orzeczeń. Najwięcej orzeczeń wydano w grupie wiekowej 41-60 lat a najmniej w grupie 17-25 lat. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli VI [5]

Wśród osób orzekanych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym, a najmniej liczną z wykształceniem wyższym i mniej

Tabela V. Liczba wydanych w latach 2004-2008 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w zespole wojewódzkim

l.p.	kody	stopnie niepełnosprawności			Razem
		znaczny	umiarkowany	lekki	
1.	U	46	160	143	349
2.	P	104	792	889	1 785
3.	L	13	236	523	772
4.	O	90	248	640	978
5.	R	350	1 455	3072	4877
6.	E	17	149	432	598
7.	S	257	961	1 512	2730
8.	T	59	144	294	497
9.	M	109	175	145	429
10.	N	192	653	1 030	1 875
11.	I	94	361	611	1 066
Ogółem		1331	5334	9291	15956

Tabela VI. Przyczyny orzeczonej niepełnosprawności w określonych grupach wiekowych w zespole wojewódzkim

l.p.	kody	wiek				Razem
		17-25	26-40	41-60	61 i więcej	
1.	U	254	62	33	0	349
2.	P	414	364	936	71	1785
3.	L	197	95	337	143	772
4.	O	282	150	438	108	978
5.	R	631	499	2929	818	4877
6.	E	240	133	217	8	598
7.	S	428	144	1436	722	2730
8.	T	106	65	274	52	497
9.	M	54	39	251	85	429
10.	N	266	226	1130	253	1875
11.	I	342	149	454	121	1066
Ogółem		3214	1926	8435	2381	15956

Tabela VII. Wybrane dane o wykształceniu osób, którym wydano orzeczenia o niepełnosprawności w zespole wojewódzkim

l.p.	kody	wykształcenie		
		mniejsze niż podstawowe	podstawowe	wyższe
1.	U	45	223	0
2.	P	71	757	40
3.	L	8	324	50
4.	O	13	374	51
5.	R	47	1663	254
6.	E	15	286	13
7.	S	120	1114	116
8.	T	2	211	20
9.	M	2	139	34
10.	N	27	666	89
11.	I	6	474	60
Razem		356	6231	727

niż podstawowym. Wybrane dane przedstawiono w tabeli VII [5].

Orzeczenia dotyczyły 50,3% kobiet i 49,7% mężczyzn. Wśród nich zatrudnionych było 13,4%, a niezatrudnionych 86,6%.

Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności rozpatrując odwołania najczęściej uchyla orzeczenie powiatowego zespołu orzekające o stopniu niepełnosprawności – w 74,6% a utrzymuje w mocy zaskarżone orzeczenie w 23,1%. Pozostałe formy orzecznicze – uchylające orzeczenie powiatowego zespołu i przekazujące do ponownego rozpatrzenia, umarzające postępowanie odwoławcze i uchylające postępowanie odwoławcze stanowią 2,3%. Dane te dotyczą przykładowo roku 2004 i osób powyżej 16 roku życia. Porównawczo w roku 2008 dane te przedstawiały się następująco. Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności rozpatrując odwołania najczęściej uchyla orzeczenie powiatowego zespołu orzekające o stopniu niepełnosprawności – w 74,6% a utrzymuje w mocy zaskarżone orzeczenie w 24,5%. Pozostałe formy orzecznicze – uchylające orzeczenie powiatowego zespołu i przekazujące do ponownego rozpatrzenia, umarzające postępowanie odwoławcze i uchylające postępowanie odwoławcze stanowią 1,5%. Dane te dotyczą osób powyżej 16 roku życia.

Orzekanie w grupie osób do 16 roku życia w Powiatowych Zespołach do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Najliczniejszą grupę wśród osób przed 16 rokiem życia stanowiły osoby w wieku od 8-16 lat: 19 277, następnie od 4-7 lat: 9 326, od 0-3 lat: – 8 571. Wśród nich było 57,8% płci męskiej i 42,2% płci żeńskiej. Szczegóły z rozbiem na przyczyny orzeczonej u tych osób niepełnosprawności według obowiązujących kodów przedstawia tabela VIII [5].

Brak niepełnosprawności orzeczone u 14 708 osób, co stanowi 28,3% wydanych orzeczeń.

Orzekanie w grupie osób do 16 roku życia w Wojewódzkim Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Dane o liczbie orzeczeń dotyczących niepełnosprawności osób do 16 roku życia, wydanych w latach 2004-2008 przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, przedstawiono w tabeli IX [5].

Brak niepełnosprawności ustalono u 2 930 osób, co stanowi 56,5% wydanych orzeczeń. Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności orzekanej przez

Tabela VIII. Przyczyny orzeczonej niepełnosprawności w określonych grupach wiekowych w zespołach Powiatowych

Kody	wiek 0-3	od 4-7	od 8-16
U	174	495	2106
P	144	591	1710
L	419	606	1195
O	257	575	1454
R	812	802	250
E	282	513	1644
S	2217	2867	5760
T	382	255	563
M	374	415	739
N	2296	1132	1663
I	1214	1075	2193
Razem	8571	9326	19277
Ogółem:		37 174	

Tabela IX. Przyczyny orzeczonej niepełnosprawności w określonych grupach wiekowych w zespole wojewódzkim

l.p.	kody	wiek 0-3	od 4-7	od 8-16
1.	U	0	18	88
2.	P	1	35	147
3.	L	24	61	96
4.	O	7	54	112
5.	R	41	38	122
6.	E	12	53	113
7.	S	119	143	194
8.	T	13	27	36
9.	M	20	36	42
10.	N	85	93	146
11.	I	72	65	138
Razem		394	623	1234
Ogółem		2 251 orzeczeń		

Tabela X. Liczba wydanych w latach 2006-2008 w powiatowych zespołach orzeczeń o ulgach i uprawnieniach wg przyczyn niepełnosprawności

kody	stopnie niepełnosprawności			Razem
	znaczny	umiarkowany	lekki	
U	1	7	0	8
P	5	18	4	27
L	6	4	4	14
O	18	16	7	41
R	12	17	38	67
E	0	1	2	3
S	10	11	21	42
T	0	-5	1	4
M	2	2	0	4
N	7	12	7	26
I	2	5	5	12
Ogółem	63	96	89	248

Zespół Wojewódzki według obowiązujących kodów, stanowiły następstwa chorób układu oddechowego i krążenia, następnie chorób psychicznych, neurologicznych, a także chorób narządu ruchu.

W grupie osób do 16 roku życia, w roku 2004 w II instancji utrzymano w mocy zaskarżone orzeczenie w 65,4%, uchylono orzeczenie powiatowego zespołu orzekające o stopniu niepełnosprawności w 31,8%. Pozostałe formy orzecznicze – uchylające orzeczenie powiatowego zespołu i przekazujące do ponownego rozpatrzenia, umarzające postępowanie odwoławcze i uchylające postępowanie odwoławcze stanowią 2,8%. Porównawczo w tej grupie wiekowej tj. u osób do 16 roku życia, w roku 2008 w II instancji utrzymano w mocy zaskarżone orzeczenie w 58,5%, uchylono orzeczenie powiatowego zespołu orzekające o niepełnosprawności w stopniu w 44,5%. Pozostałe formy orzecznicze – uchylające orzeczenie powiatowego zespołu i przekazujące do ponownego rozpatrzenia, umarzające postępowanie odwoławcze i uchylające postępowanie odwoławcze stanowią 1,0%.

Orzekanie o ulgach i uprawnieniach

W orzecznictwie Powiatowych Zespołów do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w województwie dolnośląskim istotną pozycję stanowią orzeczenia dotyczące ulg i uprawnień o których mowa w art. 5a Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, który stanowi, że osoby posiadające ważne orzeczenia o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz orzeczenia o niezdolności do pracy, mogą ubiegać się o wskazania o których mowa w art. 66 ust. 3, między innymi:

1. spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (korzystanie z karty uprawniającej do parkowania na miejscach oznakowanych).
2. że niepełnosprawność osoby wymaga zamieszkiwania w osobnym pokoju.

Dane dotyczące tych orzeczeń dotyczą lat 2006-2008 i przedstawione są w tabeli X [5].

Ulg i uprawnienia najczęściej dotyczyły osób u których naruszenie sprawności organizmu wskutek następstw chorób: narządu ruchu, układu oddechowego i krążenia, układu nerwowego, narządu wzroku.

Orzeczenia wydawane są najczęściej osobom w grupie wiekowej 41-60 lat, następnie 26-40 i 61 lat i więcej. Dotyczą one 61% mężczyzn i 39% kobiet.

Orzeczenia dotyczące ulg i uprawnień najczęściej dotyczyły osób z wykształceniem zasadniczym 31,0%, a najmniej z wykształceniem wyższym 7,7%. Wśród orzekanych było 7% pracujących i 93% niepracujących. Z praktyki wynika, że orzeczenia te najczęściej dotyczyły uprawnienia do korzystania z karty parkingowej, znacznie rzadziej z prawa do dodatkowej powierzchni mieszkaniowej.

Wnioski

Orzecznictwo w grupie osób powyżej 16 roku życia

1. Najczęściej orzekanym stopniem niepełnosprawności u osób powyżej 16 roku życia jest stopień lekki.
2. Najczęstszą przyczyną orzeczonej niepełnosprawności u tych osób jest naruszenie sprawności organizmu wskutek następstw chorób układu narządu ruchu, chorób układu oddechowego i krążenia, chorób neurologicznych.
3. Największa liczba orzeczeń dotyczy grupy wiekowej 41-60 lat.
4. Orzeczenia dotyczą częściej kobiet niż mężczyzn oraz osób z wykształceniem podstawowym.

Orzecznictwo w grupie osób do 16 roku życia

1. U osób do 16 roku życia najczęstszą przyczyną orzeczonej niepełnosprawności jest naruszenie sprawności organizmu wskutek następstw chorób układu oddechowego i krążenia, następnie chorób psychicznych, neurologicznych, a także chorób narządu ruchu.
2. Zwraca uwagę duża liczba orzeczeń dotyczących chorób endokrynologicznych i metabolicznych (tu cukrzyca typu I), upośledzenia umysłowego i padaczki.

3. Orzeczenia o niepełnosprawności najczęściej wydawane są osobom w grupie wiekowej 8-16 lat.
4. Orzeczenia dotyczą częściej dzieci płci męskiej.
5. Zwraca uwagę znaczna liczba orzeczeń o braku niepełnosprawności wydanych w Zespole Wojewódzkim.

Ogólne

1. Istotną formę stanowi orzekanie dotyczące ulg i uprawnień, zwłaszcza uprawnienia do korzystania z karty parkingowej, rzadziej do dodatkowej powierzchni mieszkaniowej.
2. Procent odwołań wniesionych do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu od orzeczeń Powiatowych Zespołów do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wynosi 8,8%.
3. Pozwala to na stwierdzenie, że 91,2% orzeczeń wydanych w I instancji satysfakcjonowało osoby badane.
4. Niemniej, z praktyki Zespołu Wojewódzkiego wynika, że orzeczenia Zespołów Powiatowych zmieniane były przede wszystkim wobec różnic w interpretacji ustawy, zarówno jeśli chodzi o stopień niepełnosprawności jak i termin ważności orzeczenia oraz zastosowany kod czy też przyznanie ulgi.
5. Istotą orzekania o niepełnosprawności jest stwierdzenie naruszenia sprawności wskutek następstw chorób: zasadniczej i współistniejących i wynikających z tego ograniczeń w funkcjonowaniu, a nie tylko samego ustalonego rozpoznania lub rozpoznań.
6. Stale zwiększa się liczba wniosków o ustalenie niepełnosprawności.

Piśmiennictwo

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, póź.776 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. Nr 98, późn. 1071).
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, późn. 1328).
4. Wytoczne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych – Wydziału Orzecznictwa o Niepełnosprawności w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – kwiecień 2004 r.
5. Zbiory statystyczne Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.